

Սողովմանը իմաստուն թագաւորը իւր հանձարով ցանկալի ամենեցուն եղաւ և պատկառելի համբաւ ունեցաւ, խաղաղ թագաւորեց. բայց վերջ թիւրեց ճոխութիւն և կոկիկներ բծաւորեցին իւր ճշմարիտ հաւատը։ Ունեցան Հրեայք շատ թագաւորներ թէ (Յուդայի ցեղէն և թէ Իսրայելի տան ցեղէն, որոնք կռապաշտութե մէջ մարտեցան, Յուդայի թագաւորները երբեմն կռապաշտութեան ետեւէ գնացին, այս ժամանակներու մէջ մեծ և սքանչելի մարդիկ ելան, որոնք մարգարէ անուն ունէին, այս մարգարէք մարդկանց Փրկչի գալը և ինչպէս փրկելը կը գուշակէին։

Իսրայէլ իւր վատութեան պատիժը կրելու համար Մատուց թագաւորներէն գերի գնաց այն Մատուցոյ մեծ տաճարը, որ Սողովման շառ ծախքով և հանձարով շինել տուած էր աւերեցին, և թանաքսուն տարի գերութեան ճաշակէն ղգացին թէ ինչ բարի Մատուցոյ դէմ մեղանշած են, ու խտեցին որ ալ անոր սիրուն օրինաց հընադանդին և զայն 'ի բոլոր սրտէ սիրեն, ուստի Մատուած ալ անոնց գերողի սիրաւ քաղցրացոյց նսրէն իրենց հայրենիք դարձան իրենց նուիրական տաճարը շինեց։ Օրաբարէլ երկիւղած ճշմարտասէր Մյս գերութենէն վերջ շատ երեւելի ու նշանաւոր եղան Սակաբեանք, որոնք ճշմարիտ սիրով վառուած, թէ կրօնք եւ թէ հայրենիք պաշտպանեցին, այս ժամանակաց մէջ ճշմարիտ Մատուցոյ երկրպագութիւն չթուկնրով էր եւ ոչ թէ սրտով. օրէնք յարգել կեղծեօք էր և ոչ թէ ճշմարտութեամբ։ Իսրայելի կամ Հրէից վրայ ըրածս զբուրցք կը վերջացնեմ իմ սիրելի աղջիկս, և դու, անոնց պատմութիւնը չես հարցներ, թէ ինչու այսպէս հա-

մառօտ ըրի. երկու պատճառ ունի սիրելիս, նախ՝ որ եկեղեցւոյ անդամ են այն աղգք մինչեւ 'ի Քրիստոս. երկրորդ՝ որ իրենց պատմութիւն Սուրբ Գրոց հետ կոպակցութիւն ունի ուստի պէտք էր. այս Լքրահամու Մեւտեաց որդին, այս Սահակայ սերունդը, այս Յակոբ Իսրայելի երկոտասան շառաւիղը, տարբեր ու սքանչելի կեանք մը ունեցաւ և մասնաւոր հսկողութե տակ մեծցաւ, յառաջացաւ, ըմբոստացաւ, ստրկացաւ, ազատ գլուխ ունեցաւ, գերի, ոտքը շղթայի մատնուեցաւ, ոգի առաւ, հիւանդ ինկաւ, վերջ երբ յաւիտենական առողջութեան գեղը պիտի ընդուներ մերժեց կորաւ. այս է այն աղգի համառօտ կեանքը, որն երկինքէն օրէնք ընդունած էր, ու այն պատուական պատուէրները կուղեմ իմ սիրելի դատրիկիս սրաին վրայ քանգակել ու այն սուրբ զորդով Լեթլէհէմ երկնից Մատուցոյ որդւոյն ծնունդ տեսնել, որն Միգամայ Լւայի ու բոլոր նախահարց որոնած չգտածն է ու մեր գտած և յոյսն է։

(Շարունակելի։)

Ա. Պ. Վ.

ԱՅՍ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՍ ԶԵՄ ԿԱՐՈՂ, ԹՈՂՈՒՆ

(Շարունակութիւն և վերջ, տես թիւ 10.)

Արդէն 'ի մանկութենէ յաճախ կրկնած և ուսած մոլութեանց սարսափելի մէկ պատիժն ալ այն է, որ զայն թողել ուղած ատեննին մեծամեծ եւ անտանելի դժուարութիւններ քաշեն։ Եւ ահա այն դժուարութեանց չտուկացող և գիմադրելու արիութիւն չու-

նեցող թուլամորթներն են որ չորա-
չար կը հպատակին իրենց մղութեան
և զիրենք արդարացնելու համար շատ
մը անտի, տղայական եւ ծիծաղելի
փաստեր ու պատճառներ կը հնարեն,
որոց վերայ իրենք ալ պիտի ծիծաղին
և ամաչեն, երբ բանական խորհրդով
մտածեն եւ ոչ թէ կրից թելադրու-
թեամբ և ինքնասիրտական խորհրդով:

Մարդու համար կարելի բանը՝
չեմ կարող, ասելը՝ չեմ կամիր ասել է.
իմ այս մոլորթիւնս ամեն բանէ աւելի
կը սիրեմ. ասոր համար չեմ ուզեր թու-
ղույ, ասել է. քանզի հաստատուն
կամք եւ ուղիղ դատումն ունեցողի
համար չեմ կրնար, ասել չը վայելեր,
և չըկարողանալ չը լինիր: Մանաւանդ
մարդ՝ երբ առ բարին հաստատուն
կամք և վճռական որոշումն չունենայ
իւր մարդկութեան ամենէն մեծ կա-
րողութիւնը, անձնիշխանութիւնը կու-
րուսած կը լինի, և կ'անկանի այնպիսի
նուաստ գերութեան մի մէջ որ ա-
նարգ է քան զամեն գերութիւն եւ
որոյ ազատութիւնն իւր ձեռքն լինե-
լով չաղատիլը պատիւ չը բերեր իրեն
և խիստ մեծ ամօթ է իւր մարդկային
անձնիշխանութեան:

Ուշադրութիւն դարձնել պէտք է
իմաստասիրին սա հետեւեալ անհա-
կառակելի խօսքերուն. « Հոգին, կ'ա-
սէ Սենեկա, ինչ բան որ անգամ մի
իւր անձին հրամայեց, զայն ձեռք ձը
գեց: Եղան մարդիկ, որ բնաւ չը խն-
դալու սովորութիւն ըրին, ուրիշներն
գինիէ բոլորովին հրաժարեցան, այլք
ցանկութիւնը իսպառ մոռացան. շա-
տերն ալ մինչեւ անգամ բնաւ ջուր
չը խմելու վարժութիւն ըրին. ոմանք
քիչ մի քնով բաւականացած անխոնջ
եւ տքուն աշխատութեամբ ապրե-
ցան. ոմանք գէպ ՚ի վեր քաշուած լա-
րի վերայ քալելու սովորութիւն ըրին,

շատերը մարդկային ցմէն վեր դժ-
ուարակիր ծանր բեռներ վերցնելու
կրթութիւն ըրին, և ուրիշ շատերն
ալ ծովուն տակը սուզելով առանց
չունչ առնելու երկար առնէ ջրոյն տա-
կը մնալու վարժեցան: Գեռ եւս ու-
րիշ բիւրաւոր բաներ կան, որոց մէջ
կամաց զօրութիւնը ամեն դժուարու-
թեանց յաղթելը՝ յայտնելով որ ան-
հնարին բան չը կայ, միայն թէ հոգին
հաստատութեամբ կամի »:

Սենեկայի, այն հեթանոս փիլիսո-
փային սոյն ճշմարիտ խորհրդածութե-
նէն թերեւս ամաչենք և այսուհետեւ
այլ եւս քիչ մի դժուարութենէն յաղ-
թուելով չասեմք թէ չեմք կարող,
քանզի մարդուն համար, եթէ կամի,
չեմ կարող չը լինիր. և եթէ չեմ կա-
րող կ'ասէ, իւր մեղկութիւնն ու ան-
հաստատ կամաց տէր լինելը կը յայտ-
նէ:

Մարդ՝ որ և իցէ իւր մէկ սովորու-
թիւնն յանկարծ կամ մէկ անգամով
չստանաւոր, այլ ամեն սովորութիւն
թէ ՚ի սկզբան դժուարութիւններ կու-
նենայ, և թէ յաճախ կրկնութեամբ
երկար տոնէ յարատեւելով այնչափ
և այնպէս հաստատուն կը տպաւորուի,
ամենէն հեշտալի կարծուած միութե-
թիւններն ալ այսպէս են. բայց ժա-
մանակ անցնելով նախկին դժուարու-
թիւնքը կը մոռացուին և այնպէս կը
կարծուի թէ բնաւ դժուարութիւն
չին քաշած, սակայն ամեն մղի կարող
է մտօք ետ դառնալ իւր նախկին նոր
սկսած ժամանակները և միտք բերել
թէ որչափ նեղութիւն, անհանգր-
տութիւն և ծանր դժուարութիւններ
կրած է:

Արդ զարմանալին այս է որ մար-
դիկ այսպիսի դժուարութեամբ սկսած,
երկար ժամանակ աշխատելով ՚ի գործ
դրած և իրենց երկրորդ բնութիւն եւ

զո՞ւմ մէկ սովորութիւնը՝ կռգէն դիւ-
րութեամբ թողուլ։ Նոքա կրկամենան
իւրեանց մոլութիւնը մոռանալ՝ ա-
ռանց աշխատութեան՝ կը բազման որ
իրենց կողմէն առանց ճիգ մի և ջանք
մի ընելու իրենց վրայէն վերցուի յան-
կարծ և առանց իրենց դժգոհութիւն
սրտածառելու։ բայց այս հազուադիւս
կամ թէ անհնար է։ Այնչափ մոլած կը
լինին որ շատ անգամ այս կամեցողու-
թեան վերայ եւս չեն կարող հաստա-
տուն կենալ։ երբեմն կը խիթան որ չը
լինի թէ առթով մի իւրեանց սիրելի
մոլութիւնը նոցա վերայէն վերցուի։

Միտխտի սովորութիւն ընտելերն
ալ շատ անգամ այս վիճակին մէջ կը
գտնուին։ ոմանք թեթեւ փորձ մի և
խիտ աննշան ջանք մի ընելէն և մին-
չեւ իսկ քանի մի օր թողելէն վերջը
կամահաճութեամբ և ճիշին ու սնտի
սրտածառներով նորէն կըսկսին։ Այս-
պէս մի քանի օր թողուլ կարողանալէն
վերջը տակաւին չեն համոզուիր որ
իշխանութիւն ունին իւրեանց կամաց
վերայ։ և տակաւին չեն կարմիր ասե-
լու՝ թէ չեմ կարող թողուլ։

Կան ոմանք ալ որ տխրամտու-
թեամբ, ուզած ատենս կը թողա՞մ,
կ'ասեն եւ կը շարունակեն, առանց
գիտնալու որ ամեն մէկ անգամին սր
իրենց մոլութիւնը կը գործադրեն, ի-
րենց գերութեան լուծը կը ծանրացը-
նեն, ունակութեան շղթայն կըստուա-
րացնեն եւ կամրասնդեն, ամեն մէկ
կրկնելուն չեն յիշեր երբէք որ թու-
ղուլը կը դժուարացնեն և ինչպէս այ-
սօր այլք կ'ասեն թէ չեմ կարող թո-
ղուլ։ օր մի եւս իրենք պիտի ասեն
նոյնը։

Տեսակ մի յիմարութիւն ալ անոնցն
է, որ մոլութիւն մի թողելու համար
ուրիշ մոլութիւն մի կը սովորին, կար-
ծելով թէ առանց անոր միւսը չը պի-

տի կարողանան մոռանալ։ Սակայն ինչ
պէս վերը յայց տուինք, հաստատուն
կամք եթէ սրտու մն լինեն և գժուա-
րութեանց յաղթեն, անշուշտ կարող
են մոռանալ։ Սա եւս կը խոստովա-
նիմք, որ մոլութիւնն որչափ հինցած
լինի թողուլն ալ այնչափ կը դժուա-
րանայ, բայց վերջապէս կարող են թու-
ղուլ։

Արդ՝ քանի որ կարող են, պէտք
են այսօրուանէ հաստատ որոշմամբ
մէկէն լսելի եւ բոլորովին թողուլ, ու-
րիշին փորձն իրենց իրատ առնելով
առանց գերութեան մատնուելու քա-
նի որ ճանապարհը կարճ է եւ դառ-
նալ, չը սկսողներն ալ բնաւ չը սկսիլ։

Այս է մոլութենէ ազատելու մէկ
հատիկ ճարր։ այսպէս չը կրնալ ընելը
տկարութեան նշան է։

Ամեն մարդ մէկ չը լինիր, տկար
մարդիկ եւս կարող են գտնուիլ, բայց
մարդիկ ընկերակա՞ն ստեղծուած են։
Մարդուն ընկերակա՞նութեան նուիրա-
կան պարտաւորութիւնը, մեծ օգուտն
ու մէկ փառքն ալ այս է, որ ընկերին
տկարութեան օգնեն։ ամեն ճիգ թա-
փեն, զանազան միջոցներ հնարեն, մին-
չեւ ընկերն, այսինքն իրենց նմանը իւր
մէկ վնասակոր սովորութենէն կամ
մոլութենէն ազատեն։

Ընկերակա՞նութեան այս մարդասէր
ճգնաց և այս օգտակոր հնարից հնա-
զանգիլը բարեօրութիւն, մարդավա-
րութիւն և ճշմարիտ ազատականութի-
ւն է, ըստ իմաստասիրական վճռոյս թէ
«Լաւ ևս է լինել առաքինի բռնութեւ,
քան մոլի ընտրութեամբ ու եւ յիրա-
ւի ինչ բռնութիւն ալ լինի զմեզ ա-
ռաքինացնելու համար, բնաւ դժգո-
հութիւն պէտք չէ առ թէ մեզ։ քան-
զի նկատմամբ առաքինութեան մե-
ծութեանը՝ ինչ ալ որ կրենք զայն բա-
տանալու համար՝ տակաւին ոգնէ է։

Բայց դժբաղդարար կան եւս ու մանք որ խիստ տկար և անմարդավա- յեւ խորհրդով կ'անեն թէ, « Յիրաւի մէք մեր այս սովորութենէն դժգոհ եմք և կուզեմք թողուլ, բայց չեմք ուզեր այլոց խօսքէն թերադրուած հա- մարուիլ եւ նոցա կանոնաց հնազան- դիլ. մէք ազատ եմք և ուզած ժամա- նակինս կը թողումք և ուզած ժամա- նակինս կը ծխեմք » :

Այս խօսքը թողումք որ կատարե- լու թեան խօսք չէ. թողումք որ այս խօսքով ուրիշ անգամ ծխելու կամք ունենալը եւ դէպ ՚ի մոլութիւն յա- կամէտ լինելը կը յայտնէ, այլ նաեւ երկրիտ է իւր անձնիչխան կարողու- թեան և ազատութեան վերայ. կը կատկածի որ անշուշտ օր մի հրապու- րիչ առիթներու առջեւ տկարու- թեամբ պիտի խոնարհի, անոր համար չուղեր հնազանդիլ իրեն խիստ օգտա- կար եղող խրատուց և օրինաց՝ հա- մարելով զանոնք բռնաբարութիւն ա- զատութեան և գերութիւն կամաց. չը գիտեր ողորմելին որ իւր ազատու- թիւնը՝ արդէն գերութեան մատնած է, և օր մի ցաւօք սրտի ինքն ալ պիտի ըսէ. Ո՛հ, ԱՅՍ ԶԱՐ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՆԸ ԿՈՒՁԵՄ ԶԴՆԼ ԲԱՅՑ ԶԵՄ ԿԱՐՈՂ ԹՈՂՈՒԼ :

Ա Ռ Ղ Զ Ա Կ Ա Ն

(Շարունակութիւն . տետր թիւ 10 .)

Ինչու որ գործուած մեղք մի, չարութիւն մի, մոլութիւն մի չը կոչ որ նախ մտաց մէջ ծնունդ առած չը լինի, ուստի իրաւամբ մեղքերու եւ մոլութեանց առաջքն առնելու համար քրիստոնէութիւնը զանանք սրտէ ու մարէ հալածել կը ստատուիր : Եւ ով որ ճշմարիտ կենաց իրական երանու-

թիւնը կուղէ վայելել, պէտք է Քրիս- տոնէութիւնն իւր բոլոր իմաստովը հասկանայ և անոր օրինաց հնազանդի. սիրէ քու տէր Աստուածդ, եւ սիրէ քու ընկերդ քու անձիդ պէս, եւ մի ցանկա- նաք խօսքերը բաւական են մեզ ամեն բան հասկացնել. բայց՝ առ այժմ՝ այս թող մնայ, եւ դեռ ըսելիք ունիմ :

Բղջախոհութիւնը զմարդ յամենայ- նի անսխտան կ'ընէ. այս վատ խոր- հրդով է որ մարդ անուան անար- ժան մարդիկ՝ իրենց անձը կը մատնեն այնպիսի գործոց, որ ներհակ են աստ- ուածային կամաց, որ ընդդէմ են սրբ- բութեան, որ հակառակ են մարդկա- յին կոչման, որ թշնամի են ամուսնա- կան սրբութեան եւ հաւատարմու- թեան և վերջապէս դահիճ են մարդ- կոյին կենաց խաղաղութեան և առող- ջութեան :

Հեշտասէր մտին անդուլ անգա- դար իւր կրից հրապուրած ատենը ա- ռանց վայրիկ մի ընդդիմանալու, ա- ռանց վայրկեան մը նորա գէմ դնելու կը փութայ որ և իցէ միջոցաւ զայն յա- գեցնել. բայց « Ցանկութիւնը՝ հերիք է, չքսէր բնաւ. որովհետեւ որչափ որ տալը աւելցնես՝ ոչ թէ ցանկու- թիւնը կը մօրի, այլ առաւել եւս կը բարձրի » : Թերամիտք կարծելով զայն յագեցնել, ամեն գրգռելուն կը փու- թան ամեն հնարաւոր և բնական ու ան- բնական միջոցներով ճարակ տալ. բայց չին գիտեր որ բնութիւնը միշտ պատրաստական հիւթ չունենար, և որովհե- տեւ իրենք իրենց անսանձ ցանկու- թեամբը կը գրգռեն ու կը բռնադա- տեն զնոթութիւնը որ օգնէ իրենց յի- մարութեանը, ուստի ներքին անդա- կան գործարանները թողով իրենց սե- փական գործը՝ կը փութան, կը շտապին անարգ վավաշտոյն անասնական հա- ճոյքը կատարելու համար՝ աճապարու-